

بررسی شیوه‌های فراخوانی و به کارگیری خواهران بسیجی*

رباب شیرازی

فصلنامه مطالعات بسیج، سال هفتم، شماره ۲۲، بهار ۱۳۸۳

طرح مسأله

نیروی مقاومت به منظور ایجاد ارتباط با بسیجیان به ویژه اعضای خود، احتیاج به سیستم فراخوانی مناسب دارد تا بتواند به بهترین شیوه ممکن و در فاصله زمانی اندک زمینه به کارگیری افراد را در سازمان بسیج فراهم آورد. بنابر این برخورداری از یک شبکه ارتباطی در یک سازمان منسجم و هدفمند و شبکه فراخوانی قوی و فعال که با شرایط بسیج تناسب داشته باشد ضروری است.

هم اکنون خواهران بسیجی فعال در تشکلهای دانش آموزی، حوزوی، کارگری، کارمندی و...، همانند برادران بسیجی فراخوانی می‌شوند. لذا چگونگی فراخوانی آنان مسأله‌ای است که نیازمند پژوهشی است. و با توجه به اینکه طی چند سال گذشته پژوهشی در این زمینه انجام نگرفته «بررسی شیوه‌های فراخوانی و به کارگیری خواهران بسیجی» می‌تواند پاسخگوی این نیاز باشد.

نتایج نظری تحقیق را می‌توان به عنوان میانی نفوذ یک فراخوانی مورد استفاده قرار داد. به لحاظ عملی نیز نتایج این تحقیق می‌تواند در اجرایی شدن شیوه‌های فراخوانی مناسب و مطلوب و به کارگیری اعضای بسیج با شرایط روز، به مخصوص برای مبارزه با جریانات و تهاجمات داخلی و خارجی، و دستیابی به اهداف مورد نظر و در نهایت حیات سازمان بسیج مفید باشد.

* این پروژه در مرکز مطالعات ارتش بیست میلیونی سازمان تحقیقات و مطالعات بسیج به اجرا در آمده است.

روش تحقیق

پژوهش از نوع کاربردی است و جنبه توصیفی، تحلیلی و تبیینی دارد. جمع‌آوری اطلاعات لازم از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، بازرسی اسناد و مدارک و همچنین گردآوری دیدگاه‌های پاسخگویان به وسیله پرسشنامه انجام می‌گیرد. محقق ساخته که پرسشنامه مذکور حاوی سؤالات و ضمیمه‌ای است که در خصوص نحوه تکمیل آن، اطلاعات مفید و جامعی را در اختیار می‌گذارد.

برای زمینه‌یابی موضوع، ابتدا با بعضی از خواهران بسیجی پایگاهها و مسئولین و فرماندهان بسیج خواهران در سطوح مختلف، مصاحبه‌هایی انجام گرفت و پس از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها، تعداد ۱۰ سؤال باز به صورت پرسشنامه در اختیار ۸۷ نفر قرار گرفت. به منظور بررسی روایی (Validity) و پایایی (Reliability)، پرسشنامه تهیه شده در اختیار ۱۰ نفر از اساتید دانشگاه و کارشناسان صاحب نظر در امر فراخوانی و سازماندهی نیز قرار گرفت. با انجام Pilot و محاسبه آلفای کرباخ، همبستگی هر گویه با سایر گویه‌ها و میزان پایایی پرسشنامه برآورد شد و پرسشنامه نهایی تدوین گردید.

جامعه آماری تحقیق را که در سال ۱۳۸۱ به اجرا درآمد، خواهران بسیجی شهر تهران (نواحی چهارگانه) تشکیل می‌دادند. از میان ۳۴۰/۰۰۰ نفر از خواهران اқشار مختلف بسیجی تعداد ۱۰۰۰ از طریق فرمول تعیین و پرسشنامه‌ها در بین آنان توزیع شد که ۹۲۵ عدد آن جمع‌آوری و مورد استفاده قرار گرفت. نمونه‌گیری از نوع خوشه‌ای چند مرحله‌ای و طی چهار مرحله زیر صورت گرفته است:

الف) تقسیم‌بندی شهر تهران به نواحی شرق، غرب، جنوب و شمال؛

ب) تهیه فهرست حوزه‌های خواهران و واگذاری سهمیه با استفاده از شیوه سهمیه‌ای متناسب با تعداد حوزه‌ها و پایگاهها؛

ج) انتخاب پایگاههای هر حوزه به صورت تصادفی؛

د) انتخاب پرسش‌شوندگان به شیوه منظم (سیستماتیک) از روی فهرست خواهران بسیجی پایگاههای منتخب.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از برنامه آماری SPSS به دو صورت ذیل انجام شد:

الف) در بخش توصیف اطلاعات با استفاده از جداول یک بُعدی و همچنین بهره‌گیری از آمارهای توصیفی؛ شامل درصد فراوانی، درصد تجمعی، میانه و مد، میانگین متناسب با سطح متغیر استفاده شده است.

ب) در بخش تبیین فرضیه‌ها و به منظور آزمودن فرضیات و تحلیل روابط بین متغیر مستقل و متغیرهای وابسته، از آزمونهای کای اسکوئر (خی دو)، کروسکال - والیس و ضریب اسپیرمن استفاده شده است. با استفاده از آزمون F (ANOVA) تفاوت معنی داری میانگین سطوح متغیرهای مستقل و وابسته تبیین و برای تعیین شدت روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

نتایج تحقیق

نتایج به دست آمده از سؤالات تحقیق، به طور کلی بیانگر ارزیابی مطلوب وضعیت فراخوانی و سازماندهی خواهران بسیجی است. اما در مقایسه، مطلوبیت فراخوانی‌ها، بیش از به کارگیری می‌باشد. سایر نتایج به دست آمده به شرح ذیل است:

- بین میزان تأثیر عوامل فردی، اجتماعی، سیاسی و ضرورت توجه به عوامل سازماندهی و گرایش خواهران بسیجی به سازمان بسیج و میزان مطلوبیت فراخوانی‌های بسیج از نظر آنان، ارتباط معنی داری وجود دارد.

نتایج به دست آمده، بیانگر آن است که در ابعاد و عناصر فراخوانی، مناسبترین شیوه‌ها، ابزار، روش و... در فراخوانی خواهران بسیجی به شرح ذیل است:

- مناسبترین شیوه فراخوانی از بعد جغرافیای منطقه‌ای، «شیوه متمرکز و سراسری» و نوع فراخوانی، فراخوان به شیوه عمومی ارزیابی شده است.

- مناسبترین فاصله زمانی حضور برای فراخوانی‌ها «کمتر از ۶ ساعت» و توانایی فراخوانی درون گروهی خواهران بسیجی «بیش از پنج نفر» ارزیابی شده است.

- مناسبترین روش افزایش مشارکت خواهران در فراخوانی‌ها، «بهبود کیفیت فراخوانی» و اثربخش‌ترین نوع فراخوانی، «فراخوانی برای حضور در اردو» ارزیابی گردیده است.

نتایج تحقیق در امر سازماندهی و به کارگیری نیز به شرح ذیل است:

- بین نوع عضویت، وضعیت تأهل، سابقه عضویت، نوع قشر، سن خواهران بسیجی و میزان مطلوبیت سازماندهی و به کارگیری، ارتباط معنی داری وجود ندارد.

- بین وضعیت شغلی، وضعیت تحصیلی و میزان مطلوبیت، ارتباط معنی داری

وجود دارد.

- بین تأثیر عوامل مربوط به سازماندهی و گرایش خواهران بسیجی به سازمان بسیج و میزان مطلوبیت سازماندهی و به کارگیری، ارتباط معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج به دست آمده، نشان می‌دهد که در ابعاد و عناصر به کارگیری خواهران بسیجی، مناسبترین شیوه و ابزار و روش به شرح ذیل است:

- «شیوه - غیر متمرکز» به عنوان مناسب‌ترین شیوه سازماندهی و به کارگیری به صورت «مطلوب» ارزیابی شده است.

- مناسبترین زمینه سازماندهی و به کارگیری، «امور فرهنگی و تبلیغی» ارزیابی شده است.

- اثربخش‌ترین نوع رزمایش، به کارگیری خواهران در همه موارد رزمایش (رزمایش فرهنگی، مانور نظامی - امنیتی، اردوهای فرهنگی، ورزشی، رزمایشهای امداد و نجات) «مطلوب» ارزیابی شده است.

- مناسبترین زمان به کارگیری خواهران، «روزانه» به صورت مطلوب ارزیابی شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی